

Debata o razorožitvi na seji skupščine

Španski zahteval akcijo
proti fašistični
Španiji

KRITIKA ANGLOSA- SKE VEČINE

New York, 2. nov. — O ru-
munkem predlogu glede splošne
razorožitve se bo vršila debata
na seji skupščine Združenih na-
rodov. Tako so odločili člani vo-
jnega odbora. Poleg tega pred-
sedajoč bode vršile diskuzije o
vseh problemih, ker je bila
preden odobrena.

Čeprav je Amerika pogojno
prihvatila ruski predlog, prevla-
da pesimizem med delegati.
Nobenega izgleda ni, da se bo
skupščina izrekla za razorožitev.
Niti se bodo diskuzije o pravi-
loma v režimu španskega
votatorja Franca.

Člani vodilnega odbora so na-
mislili, da bo špansko vpraša-
nje prišlo na dnevni red. Mož-
no je, da se bosta Amerika in
Britanija udali ruskemu
predlogu, čeprav vodita opozicijo
proti akciji. Zavzeli sta stališče,
da direktni intervenciji sledi
civilna vojna v Španiji.

Ruski zunanji podminister An-
drija Vinski je zahteval kon-
kretno akcijo proti Francovemu
predlogu. Dejal je, da je fašisti-
čna Španija sramotna madež v
prosti. Gotovo je, da bo špan-
sko vprašanje izzvalo ostro de-
batu na seji skupščine.

Ministri Manuillski, zunanji
minister sovjetske Ukrajine, je
v svojem govoru udaril po an-
tiški večini in dominaciji
močnega sveta. Dejal je, da
predlogi glede modifikacije
sveice veterinarja povezani s
prijateljstvom proti Rusiji.

Očitno je, da govor bivšega
ministra Warrena R. Austina,
glavnika ameriške delegacije,
potolaži sovjetske delegacije.
Austini je med drugim dejal, da
Amerika za razorožitev pod-
vrži pogoji. On je odgovar-
jal ruskemu zunanjemu ministru
Litvinovu, ki je prej v svojem
govoru predlagal razorožitev in
totalni imperializem v Veliki Bri-
taniji in Ameriki ter vojne hu-
jane.

Austini je zagovarjal pravilo
glasnosti, ki daje pravico veti-
tati petim stalnim članom var-
nega sveta. Izjavil je, da je
Amerika proti reviziji čarterja
Združenih narodov sedaj.

Manuillski je pozval Austina,
da pove, kaj misli. Dejal je, da
normalna situacija je v var-
nem svetu, toda ne zaradi
sveice veterinarja, temveč zara-
di anglosaske opozicije, ki kon-
tra vseh svet. Ta odloča v vseh
vseh volilne procedure in s
kratki pravice manjšine. Iz-
javil je, da bo med
narodnimi vojnimi hujskači po-
stali, bivši poslanci, generali
in admirali. Ako bi jima Ame-
rika in Velika Britanija stopili
preste, bi utihnili. Izgovor o
pobodi govora ne drži. Hujska-
ne bi vodili kampanje za voj-
no proti Rusiji, če ne bi imeli
svoje vladnih krogov.

Člani ameriške delegacije so
predsednika Trumana,
ki je pojasnil načrte glede bodo-
čih otokov v bližini Japonske,
in pod ameriško kontrolo. Ru-
si so pozorno zasleduje razplet
debat, da ugotovi, ali bo A-
merika raztegnila svojo silo na
otok, ki so na pragu Orienta.
Zunanji tajnik Byrnes je imel
razgovor s Trumanov, pre-
je slednji zapustil Washing-
ton. Predložen je bil proračun za

Domače vesti

Obisk

Chicago.—Glavni urad SNPJ
so 31. okt. obiskali Frank in Ma-
rion Korbar ter sin Robert iz
Witta, Ill.

Nov grob v Ohio

Bridgeport, O.—Dne 29. okt.
je umrl John Korkula, star 45
let, rojen v Dillonvillu, O., in
član društva 13 SNPJ.

Nov grob v Kanadi

Toronto, Ont.—Dne 20. okt. je
v bolnišnici umrla Olga Mavrin,
stara še ne 36 let. Iz starega
kraja je prišla s starši v Kana-
do tik pred prvo svetovno voj-
no 1914. Bolehala je za rakom
in se podvržla dvema operacija-
ma. Zapuščica joža Raymonda,
ki je predsednik nadzornega o-
bora Zveze kanadskih Sloven-
cev, tri otroke, starše, pet brat-
rov in sestro.

Iz Milwaukeeja

Milwaukee. — Pri družinah
John Kocjan, Carl Evanich in
Gene E. Kastelic so se ustavile
rojnice in pustile hčerke.—Zad-
nje dni so se poročili: Allan P.
Skruby in Mary Šeruga, Ferdi-
nand Simerl in Dorothy Grzy-
bowski, Joseph Puhek in Dolo-
res Hoerner, Raymond Jahnke
in Vivian Janzer, Francis D.
Murphy in Eleanore C. Mik-
lausch.

Nova nasilja v Palestini

Bombe eksplodirale na letališču

Jerusalem, Palestina, 2. nov.—
Židovski teroristi so vrgli bom-
be na letališče Ras el Ain pri
Jeruzalemu in v bitki, ki je sle-
dila, sta bila dva britska vojaka
ubita, šest pa ranjenih. Koliko
je bilo ubitih in ranjenih v
bombnih eksplozijah, ni znano.
Bombe so bile vržene potem,
ko je britska bojna ladja pre-
stregla parnik z židovskimi be-
gunci v bližini Haife, palestinske
luke. Na parniku je 1,400 be-
guncov.

Židovske organizacije so za-
pretele z ožkim protestne stav-
ke proti britskim avtoritetam,
ki so zadržale parnik.

Slovenske države odbile povabilo

New York, 2. nov. — Rusija,
Jugoslavija in Čehoslovakija so
zavrnilo povabilo organizacije
Združenih narodov, naj pošljejo
reprezentante na posebno kon-
ferenco, na kateri bo razprava o
svobodni plovi na reki Donavi.
Amerika, Velika Britanija in
Grčija so se odzvale povabilu,
Francija pa ga je sprejela po-
gojno.

kritje administracijskih stroškov
organizacije Združenih narodov
v prihodnjem letu. Ameriška
delegacija je naznanila, da Ame-
rika ne bo prevzela polovice
stroškov. Senator Vandenberg,
član proračunskega odbora, je
dejal, da bo priporočal kongresu,
naj Amerika plača 33 odstotkov
stroškov na začasni podlagi, po-
tem pa na naj se njeni stroški zni-
žajo na 25 odstotkov.
Razvila se je diskuzija o stal-
nem sedežu organizacije Zdr-
ženih narodov. Warren R. Au-
stin, načelnik ameriške delega-
cije, je dejal, da sta New York
in San Francisco ponudila sedež
organizaciji brezplačno. Pripo-
ročal je skupščini, naj razpravi-
lja o ponudbi.

Amerika mora imeti močno armado

Zavarovati se mora pred novim konfliktom

Easton, Pa., 2. nov. — General
Dwight D. Eisenhower, šef ge-
neralnega štaba, je dejal, da mo-
ra Amerika imeti in vzdrževati
mogočno oboroženo silo, da se
zavaruje pred novim svetovnim
konfliktom v interesu svoje var-
nosti.

"Uspehi so se pokazali v pri-
zadevanjih za mir, toda doba, v
kateri bi razum nadomestil silo,
še ni prišla," je rekel. "Ameri-
ka mora ostati močna v voja-
škem oziru. To je potrebno za
moralno in materialno enotnost.
Na drugi strani pa moramo na-
daljevati napore za ustanovitev
podlage trajnemu miru. Ameri-
ka se ne more izogniti svoji od-
govornosti."

Eisenhower je govoril pred
dijaki in profesorji kolegija La-
fayette, ki mu je podelil častni
naslov doktorja prava.

Rumunija opozorje- na na zagotovilo

Amerika podprla britsko obdolžitev

Washington, D. C., 2. nov.—
Državni departament je nazna-
nil, da je poslal noto rumunski
vladi, katero dominirajo komu-
nisti, z opozorilom na zagotovi-
lo glede svobodnih in demokra-
tičnih volitev v Rumuniji. Vla-
da je dala zagotovilo v januar-
ju tega leta.

Ameriška nota naglašala, da
vsa poročila kažejo, da rumun-
ske stranke opozicije ne bodo
imale prilike do izvolitve svojih
kandidatov pri splošnih volit-
vah, ki se bodo vršile 19. no-
vembra. Ljudstvo ne bo moglo
izraziti svoje volje.

Amerika je podprla obdolžitve
Velike Britanije, da rumunska
vlada ustrahuje voditelje strank
opozicije pred volitvami. To je
kršenje v Moskvi sklenjenega
dogovora.

Nota vsebuje tudi izjavo, da
Amerika ne bo priznala izida
splošnih volitev v Rumuniji, ako
ne bo vlada zajamčila svobod-
nih in demokratičnih volitev.
Nota trdi med drugim, da po-
samezniki zunaj komunističnega
bloka so terorizirani in podvr-
ženi restrikcijam, ki jim kratijo
pravo izbere.

Voditelji opozicije ne morejo
govoriti po radiu. Stavijo se
jim zapreke pri organiziranju
političnih shodov in izpostavlje-
ni so nasilju.

Nota je zaključena z izjavo, da
je Amerika priznala sedanjo ru-
munko vlado v februarju, ker
je dala zagotovilo, da bodo sploš-
ne volitve svobodne in demokra-
tične. Ameriški politični repre-
zentant v Bukarešti je Burton
Y. Berry.

Albanija napadla britsko križarko

Trst, 2. nov. — Topniške bate-
rije na obrežju Albanije so stre-
ljale na britsko križarko Leander,
ki je dospela v albanske vo-
de. To se je doznalo, ko je po-
škodovana križarka dospela v
tržaško luko.

Zveza med nacisti in industriji

San Francisco, Cal., 2. nov. —
O. John Rogge, ki je bil nedav-
no odstavljen kot pomožni ju-
stični tajnik, je zahteval objavo
dokumentov z dokazi o tesni
zvezi med nacisti in nekaterimi
ameriški industriji. Na se-
stanku s časniki je izjavil, da
je dobil informacije, da so di-
rektori največjih ameriških
korporacij imeli zveze z nacisti.

SEJA ZUNANJH MINISTROV ŠTIRIH VELESIL

Diskuzije o mirovni po- godbi za Nemčijo

GENERAL CLAY PO- ZVAN DOMOV

Washington, D. C., 2. nov. —
Državni tajnik Byrnes je na se-
stanku s časniki izjavil, da bo
na seji zunanjih ministrov štirih
velesil skušal doseči sporazum
glede mirovne pogodbe za Nem-
čijo in njenih bodočih mej. Seja
se bo pričela v ponedeljek v New
Yorku.

Byrnes je dejal, da je spora-
zum med zunanjimi ministri po-
treben. Začrtati bo treba bodo-
čo mejo Nemčije, sprejeti sklepe
glede okupacije in rešiti druge
probleme, preden se začne delo
glede mirovni pogojev. Na
zadnji konferenci zunanjih mi-
nistrov v Parizu je bil sprejet
zaključek, da se diskuzije o mi-
rovni pogodbi za Nemčijo vrše
v New Yorku.

Državni tajnik je naznanil, da
bo priporočal imenovanje po-
močnikov, ki naj bi posvetili ves
svoj čas sestavljanju detajlne
mirovne pogodbe, glavne odlo-
čitve pa naj bi izrekli zunanji
ministri. Razprave o vojni od-
škodnini, okupaciji in drugih
vprašanjih se bodo najbrže za-
vlekale. Ako se bodo zunanji mi-
nistri sporazumeli o glavnih
vprašanjih, detajle pa prepustili
pomočnikom, se bo delo pospe-
šilo. General Lucius Clay, pod-
načelnik ameriške vojske vlade
v Nemčiji, je bil pozvan domov.

On se bo udeležil diskuzij o mi-
rovni pogodbi za Nemčijo.
Na sestanku s časniki je
Byrnes govoril tudi o drugih za-
dajah. Naglasil je med drugim,
da ima Spruille Braden, pomož-
ni državni tajnik in zagovornik
odločne politike proti Argentini,
njegovo podporo. On in pred-
sednik Truman mu popolnoma
zaupata. Vprašanje ameriškega
pritiska na Argentino glede za-
tiranja nacističnega vpliva bo od-
ločil sam z odobritvijo Truma-
na. Upoštevala bosta nasvete
ameriškega poslanika Messer-
smitha v Buenos Airesu.

Byrnes je pohvalil govor na-
čelnika ameriške delegacije Au-
stina na seji skupščine Zdr-
ženih narodov, ki se je izrekel za
razorožitev z zadostnimi garan-
cijami. Ena garancija naj bi
bila v sistemu mednarodnega
pregledovanja.

Delavski tajnik posegel v stavko

Milwaukee, Wis., 2. nov. —
Reprezentanti delavskega tajni-
ka Schwellenbacha so dospeli
sem, da izravnavajo konflikt
med avtno unijo CIO in Allis-
Chalmers Mfg. Co. Unija je o-
klicala stavko pred šestimi me-
seci, ko je kompanija odbila nje-
ne zahteve glede sklenitve nove
pogodbe.

Jugoslovanski letalci bodo ostali v Ameriki

Washington, D. C., 2. nov. —
Vojni tajnik Patterson je dejal,
da bodo štirje jugoslovanski le-
talci, ki so služili v ameriški ar-
madi, ostali v Ameriki, dokler
ne bodo sodišča ali pa kongres
odločila o naturalizaciji. Fede-
ralno sodišče je zavrglo prvo pe-
ticijo letalcev za ameriško drž-
avljanstvo. V ameriško arma-
do so stopili v vojnem času.

Senatni odsek naznanil zaslišanje

Washington, D. C., 2. nov. —
Senatni odsek, ki preiskuje pro-
gram narodne obrambe, je na-
znanil zaslišanje glede obdol-
žitve, da so nekateri kontraktori
grmadi velike profite. Pred

Amerika ima 96 atomskih bomb?

Londonski list razkril tajnost

London, 2. nov. — List Daily
Express je objavil članek s trdi-
tvijo, da ima Amerika 96 atom-
skih bomb. Te imajo obliko
torpeda in dolge so 25 čevljev.

Avtor članka pod naslovom
"Tajnosti atomske bombe raz-
krite" je Chapman Pincher, ve-
ščak v orožju. Članek je bil ob-
javljen na prvi strani lista z ris-
bo atomske bombe.

Pincher pravi, da število 96
bazira na proizvodnji atomskih
bomb v Ameriki. Amerika je
producirala povprečno šest a-
tomskih bomb na mesec v zad-
njih šestnajstih mesecih.

Washington, D. C., 2. nov. —
General Leslie R. Groves, na-
čelnik projekta, ki izdeluje a-
tomске bombe, ni hotel zanikati
in ne potrditi trditve Pincherja,
da ima Amerika 96 atomskih
bomb. Izjavil je, da se mora
držati navodil vojnega depart-
menta.

Wallace govoril na shodu v Chicagu

Poslušalce je opozoril na pohod reakcije

Chicago, 2. nov. — Henry A.
Wallace, bivši trgovinski tajnik,
je sinoči govoril na shodu v Sta-
diumu, v dvorani, ki je bila po-
zorišče njegovih političnih tri-
umfov in porazov. Na konven-
ciji demokratske stranke 1. 1940
je bil nominiran za podpredsed-
nika Združenih držav. Štiri le-
ta pozneje, ko je bil ponovno
kandidat za podpredsednika, je
dobil nominacijo Harry Truman,
ki je po smrti Roosevelta postal
predsednik Združenih držav.

Shod je aranziral odbor za po-
litično akcijo Kongresa indus-
trijskih organizacij, podprla pa
ga je in mu dala blagoslov regu-
larna organizacija demokratske
stranke v Illinoisu. Shoda se je
udeležilo okrog 18,000 ljudi.

V svojem govoru je Wallace
apeliral na volilce v Illinoisu,
naj oddajo svoje glasove kandi-
datom demokratske stranke.
"Mi poznamo naše nasprotnike,"
je dejal. "Vemo tudi, da so sile
reakcije, katero tvori tradicio-
nalna nesveta zveza republikan-
ske stranke in privilegiranih in-
teresov, na pohodu v tej deželi.
Te sile so dobro organizirane in
delajo proti blaginji ameriškega
ljudstva."

Wallace je omenil svojo re-
signacijo kot član Trumanovega
kabineta. "Ves sem, ker je
mir postal bolj priljubljen be-
seda, odkar sem zapustil kabi-
neta," je dejal. "To je nezna-
tena, ako se je dvignila v srh
Američanov želja za mir. Se
vedno sem uverjen, da bomo
lahko skupno korakali z Rusijo
in ostalim svetom. Ruski zuna-
nji minister Molotov je vrge-
l okavico svetu s pozivom na
splošno razorožitev. Ako smo
za mir, se bomo odzvali nje-
govu pozivu. Miru ne bo na
svetu, če bomo poslušali Chur-
chilla in druge vojne hujskače,
ki sovražijo Rusijo. Miru ne bo,
če bomo sledili onim, ki kričijo,
da moramo vreči atomske bom-
be na Rusijo sedaj. Stoletje na-
vadnega človeka je tukaj in edi-
no vprašanje je, ali bo to mirno
stoletje. Ameriško ljudstvo ne
sme pomagati onim, ki skušajo
oživeti zastarelo aristokracijo in
fašistične karte.".

odsek bo pozvan senator Bilbo,
demokrat iz Missisipija, ki je
imel zveze s kontraktori. Za-
slišanje je naznanil Francis D.
Flanagan, pravni svetovalec se-
natnega odseka.

Pogajanja med vlado in rudarsko unijo

Jugoslavija dobila zadoščenje

Komisija UNRRA zanika obdolžitve

Washington, D. C., 2. nov. —
Posebna komisija pomožne or-
ganizacije Združenih narodov
UNRRA je objavila poročilo po
preiskavi v Jugoslaviji, v kate-
rem pravi, da govorice in obdol-
žitve, da pošiljate blaga UN-
RRA ne prihajajo v roke onim,
katerim so namenjene, so brez
podlage.

Komisija je zlasti naglasila,
da ni našla nobene evidence, da
je jugoslovanska armada dobila
velike količine blaga iz zalog po-
možne organizacije. Zavrnila je
tudi obdolžitve, da jugoslovans-
ka vlada ne obvešča ljudstva,
da Jugoslavija dobiva blago od
UNRRA brezplačno.

Poročilo je objavil polkovnik
A. G. Katzin iz Južne Afrike,
načelnik preiskovalne komisije.
On je zanikal obdolžitve, da so
v misli UNRRA v Belgradu
britski in ameriški rdečkarji.

Fiorello La Guardia, direktor
UNRRA, ki je izročil poročilo
preiskovalne komisije časnika-
jem v Washingtonu, je dejal:
"Zdi se mi, ako bi mi poslali
angela v belem obleku v Ju-
goslavijo, bi njegovo barvo o-
značili za rdečo, kadar bi za-
pustil deželo."

Poročilo naglašala, da jugoslo-
vanska vlada kooperira v vseh
ozirih z misijo UNRRA v Bel-
gradu.

Mednarodna armada v Porurju

Načrt britskega zunanjega ministra Bevina

London, 2. nov. — Zunanji mi-
nister Ernest Bevin bo na seji
zunanjih ministrov štirih velesil
priporočal sprejetje britskega
načrta za formiranje mednarodne
armade v Porurju, glavni nem-
ški industrijski provinci. To ar-
mado naj bi tvorili tudi letalske
enote zapadnih držav.

Zunanji ministri bodo na svoji
seji razpravljali o mirovni po-
godbi za Nemčijo. Porurje je
sedaj pod kontrolo britskih oku-
pacijskih sil. Bevin bo predla-
gal, naj mirovna pogodba vklju-
čuje provizijo glede mednarodne
kontrole Porurja. Mir in red naj
bi vzdrževala oborožena sila,
katero naj bi tvorile britske, a-
meriške, francoske, belgijske,
holandske in luksemburške čete.

V Londonu je bilo objavljeno
naznanilo, da je maršal Sholto
Douglas, poveljnik britske oku-
pacijske sile v Nemčiji, odobril
Bevinov načrt. Gotovo je, da bo
načrt naletel na odpor s strani
Francije in Rusije.

Doznava se, da je Velika Bri-
tanija za vrnitev nemškega o-
zemia, ki je zdaj pod poljsko
administracijo, Nemčiji. Zavze-
la je isto stališče kot Amerika.
Ameriški državni tajnik Byrnes
je pred nekaj tedni izjavil, da
je zapadna poljska meja začasna.
Njegova izjava je bilo ožigosana
v Moskvi in Varšavi. Premier
Stalin in predsednik poljske vla-
de sta odgovorila, da bo sedanja
zapadna poljska meja ostala.
Nemški provinci Pomeranija in
Šlezija sta pod poljsko adminis-
tracijo.

Glavni namen Bevinovega na-
črta je ojačanje Nemčije in usta-
vitev širjenja ruskega vpliva.

Več tisoč rudarjev od- ložilo orodje v treh državah

LEWIS ZAHTEVA KONCESIJE

Washington, D. C., 2. nov. —
Tajna pogajanja med reprezen-
tanti rudarske unije in federalne
vlade so se pričela v Washing-
tonu. Besednik notranjega de-
partamenta je priznal, da je situa-
cija delikatna in da razgovori
niso prinesli nobenega rezultata.
Pogajanja so bila pretrgana in
obnovila se bodo v ponedeljek.
Vprašanje je, ali se bo napoved
predsednika Trumana, da rudar-
ske stavke ne bo pred volitvami,
izpolnila.

Administracija za kurivo je
naznanila, da je več tisoč rudar-
jev v državah West Virginia,
Kentucky in Tennessee odložilo
orodje na podlagi starega pravi-
la, da rudarji ne delajo brez po-
godbe. Najmanj 42 premogov-
nikov v teh državah je ustavilo
obrat. John L. Lewis, predse-
dnik rudarske unije, je prej izja-
vil, da sedanja pogodba ostane v
veljavi v teku pogajanj.

Poročilo iz Indiane in Ohio
pravi, da je več premogovni-
kov ustavilo obrat, ker rudarji
niso prišli na delo.

Operatorji kritizirajo vlado in
jočajo kapitulacijo pred Lewi-
som, ki je zapretel z oklicem
stavke, če ne bodo rudarji dobili
nadlajskih koncesij v obliki rvi-
šanja plače in skrajšanja delov-
nih ur. On je zahteval skleni-
tev nove pogodbe.

Lewis se ni udeležil konferen-
ce v Washingtonu, na kateri so
se vršila pogajanja glede skle-
nitve nove pogodbe. Na konfe-
renci je poslal podrejene urad-
nike. Odsoten je bil tudi notra-
nji tajnik Krug, ki se nahaja na
zapadu. Naznanilo pravi, da se
bo vrnil v Washington po kon-
gresnih volitvah. Sedanja po-
godba med rudarsko unijo in fe-
deralno vlado je bila sklenjena
v maju.

Reprezentanti rudarske unije
so konferirali z N. H. Collaso-
nom, ki je imenu federalne vlade
operira zasežene premogovnike.
On je naznanil, da je pripravljen
razpravljati o Lewisovih
zahtevah.

Razpust odborov za kontrolo cen

Cez 10,000 uslužbencev odpuščenih

Washington, D. C., 2. nov. —
Paul Porter, načelnik federalne-
ga urada administracije cen, je
naznanil razpust 1,642 krajevni-
h odborov za kontrolo cen. Razpu-
ščenji bodo v ponedeljek. Čez 10-
000 uslužbencev bo odslavljenih.
Nadaljnjih 43,556, ki ne preje-
majo plače, bo tudi odslavljenih.
Porter je naznanil tudi odpra-
vo kontrole cen za več vrst ob-
lekov in druge predmete. Krajevne
odboje je pozval, naj pošljejo
vse rekorde v Washington.

Izgleda, da bodo vse kontrole
cen kmalu odpravljene. Porter
je dejal, da bodo funkcije kra-
jevni odborov začasno prevzeli
distriktni uradi.

Brazilijska sklenila letalski pakt

Rio de Janeiro, Brazilija, 2.
nov. — Vlada je naznanila skle-
nitev letalskega pakta z Veliko
Britan

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina na Zdravstveno dršavo (Ivan Chicago) in Kanado \$6.00
na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; na Chicago in okolice
Cook Co., \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na inozemstvo \$9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and
Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročnih
članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti,
drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil
poštnino.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications
and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts,
such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only
when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2637-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Bruna iščemo drugod

Ruski zunanji minister Molotov je zadnji tork na zborovanju
Združenih narodov v New Yorku zopet vrzel bombo. Toda pred-
no komentiramo, bi radi njegov govor v celoti čitali, kajti le s
prečitanjem celotnega govora si človek lahko ustvari lastno sod-
bo, ki je lahko merodajna ali pa tudi ne. Odvisno je od mišlje-
nja posameznika, ki je lahko podvrženo zmotam. Te vrstice se
bodo torej nanašale na nekaj drugega.

Ze nekaj časa pogosto čitamo ali slišimo uradno in neuradno
zgražanje nad prisilnim delom v onih krajih Evrope, ki so pod
vplivom Sovjetske unije, predvsem pa v Jugoslaviji. Med ame-
riško in jugoslovansko vlado je bilo zadnje čase izmenjanih tudi
nekaj not glede tega vprašanja, seveda z velikim ogorčenjem
na obeh straneh.

Ameriška vlada namreč trdi, da jugoslovanska vlada že dalj
časa drži na prisilnem delu neko število (baje okrog 160) ame-
riških državljanz jugoslovanskega porekla, naturalizirani in tu-
kaj rojeni, ki so šli v Jugoslavijo pred vojno—nekateri so baje
tam že 15 let in več. V internaciji in na prisilnem delu jih baje
drži brez vsake obtožbe. Tako pravi naš državni department.

Na drugi strani jugoslovanska vlada to obtožbo v celoti zanika
in pobija. Prvič trdi, da v Jugoslaviji ni nobenega prisilnega
dela, drugič pravi, da osebe, za katere se poteguje ameriška
vlada, so "Folksdeutsche", ljudje nemškega porekla, ki so prišli
iz Amerike v Jugoslavijo in z navdušenjem kolaborirali z oku-
patorji. Dalje pravi, da ti ljudje niso več ameriški državljani,
toda če so, to je če jim je Amerika pripravljena priznati držav-
ljanstvo in jim izdati potne liste, tedaj jih je jugoslovanska vlada
vsak čas pripravljena izročiti amerškemu poslaniku v Belgradu,
da jih odpravi v Ameriko.

Kolikor nam je znano, se Amerika otepa teh svojih državlja-
nov ali "državljanov", za katere se poteguje in grmi proti "pri-
silnemu" delu v Jugoslaviji. Ti ljudje bi gotovo z največjim
navdušenjem zapustili "komunistično peko" v Jugoslaviji in odšli
v Obljubljeno deželo, toda naš poslanik v Belgradu jim ne mara
izdati potnih listov in jim priznati ameriško državljanstvo. Na
jugoslovansko ponudbo ali zahtevo, naj to stori, je zadnje dni
zopet ponovil svojo obtožbo, da v Jugoslaviji že dolgo obstoji
prisilno delo. Prav tako je storil državni department v Washing-
tonu.

Tukaj je očitno nekaj narobe. Iz izjav obeh vlad je razvidno,
da gre res za neko skupino bivših ameriških državljanov, katere
drži jugoslovanska vlada kot "Folksdeutsche" in nacijske kola-
boratorje ter jih baje misli poslati v Nemčijo. Na očitek ameriške
vlade, da jih drži pri prisilnem delu in oddaja v najem tudi pri-
vatnikom, ne da bi dobili kakšno plačo, odgovarja jugoslovanska
vlada, da jih res drži pri delu (menda na državnih posestvih)
namesto v ječi, ker je to bolj zdravo in humanitarno. Toda
zanika, da bi bilo to prisilno delo.

Spor je torej o definiciji, kaj je prisilno delo. Prav tako je
tudi sporno vprašanje državljanstva teh ljudi. Ker ameriška
vlada ne sprejeti jugoslovanske ponudbe, da prevzame legalno
odgovornost zanje in jih odpravi v Ameriko, s tem le priznava,
da ne priznava ameriškega državljanstva tem ljudem. Kolikor
mi razumemo priseljeniške in naturalizacijske zakone, je tem
ljudem državljanstvo tudi poteklo. V normalnih razmerah bi o
tem ne bilo nobenega dvoma, toda valed abnormalnih vojnih
razmer je to vprašanje mogoče "moot" ali zapleteno in bi ga
moglo rešiti le ameriško vrhovno sodišče.

V resnici gre tukaj za nekaj drugega. Tukaj ne gre za nič
drugega kot to, da se novo Jugoslavijo pred svetovno, predvsem
pa pred ameriško javnostjo prikaže v čim slabši luči. To je le
nova faza političnega boja proti novi Jugoslaviji, ki ga vodi "naš"
državni department že par let. Ta boj se je odprto pričel pri
Trstu na predvečer osvoboditve, prej pa je bil že nekaj mese-
cev podtal. Resnica je, ako bi bilo državnemu departmentu
toliko za te ljudi, bi z veseljem sprejel jugoslovansko ponudbo,
jim že iz humanitarnega razloga, ako jim jih ne more iz legal-
nega, izdati potne liste in odpravil v Ameriko. Ampak humani-
tarnost in tudi legalnost tukaj ne igra nobene vloge, marveč le
—"power politics" in politika "trde pesti".

Zadnje dni je nastal tudi kriv v Washingtonu in Londonu proti
dozvednemu iztiranju par tisoč nemških kvalificiranih delavcev
in inženirjev na "prisilno" delo v Rusijo. Tega krivka je bilo
dovolj tudi po listih in radiu. Ta protest bi bil popolnoma na
mestu, ako bi res šlo za kakšno prisilno delo in izgon nemških
delavcev ter inženirjev v Rusijo. V Rusiji je res dosti prisilnega
dela, ki ga ne odobravamo, in to neglede, kako je potrebno. Toda
v tem primeru je šlo za angažiranje nemških izurjenih delavcev
in strokovnjakov, ki so se prijavili za odhod na delo v Rusijo.
Vasj Moskva je stvar tako pojasnila, in vse tudi ni laž, kar od
tam prihaja! Moskva je obenem odgovorila, da je na sličnem
"prisilnem" delu tudi tisoč nemških inženirjev in znanstvenikov
v Ameriki in Angliji, kamor so odšli po porazu Nemčije, bodisi
prostovoljno in pod pritiskom vojaških oblasti. Vsekakor je zna-
no, da ti znanstveniki vodijo v tej deželi in Angliji eksperimente
z novim orožjem.

In kar se tiče v resnici prisilnega dela, bi ga naš državni de-
partment lahko našel v naši lastni deželi. Na prisilnem delu je
namreč še danes okrog tisoč mladih fantov-pacifistov, ki so se
uprli prisilni vojaščini in ubijanju, bodisi iz verskih ali filozof-
skih razlogov. Teh fantov, ki so znani kot "conscientious objec-
tors", je bilo čez deset tisoč. Ker niso hoteli v armado, jim je
vlada običajno dala na izbero: v ječo ali na prisilno delo. Okrog
tri tisoč si je izbralo ali je bilo poslanih v ječo, drugi pa so si
izbrali prisilno delo. Vlada—vojni department—je zanje ustano-

POROČILO ZASTOPNIKA

Hermine, Pa. — Obiskal sem
Uniontown in kraje za reko Mo-
nongahelo. Najprvo sem se u-
stavil pri John Beletu, kateri je
obnovil Prosveto za celo leto,
enako Urban Rupar, J. Močnik
in Antonija Šabec. Slednja je
tudi kupila knjigo za sina, ka-
teri je učitelj. Na novo pa se
je naročil na Prosveto J. Sterle.
On je podjeten gospodar in se
ne boji mladine, tudi svoje ne.

Mrs. Andolsek se je tudi na
novo naročila na Prosveto, dasi-
ravno je njen mož bolan. Loj-
ze Dornik pa je ponovil naroč-
nino na Proletarca. On je brez
dela že od marca, zadnje čase
pa je delal v gostilni, ker pa pri-
manjkuje piva, je tudi v tej o-
birti brezposlenost. Lojze je ravo-
no poročal o federacijski prired-
bi, ki se je vršila v Republicu,
toda ni zadovoljen z potekom.
Nekateri so mi povedali, da pri-
redba ni bila dovolj oglašana.
Well, nekaj dolarjev pa se je
vzlic temu spravilo skupaj za o-
troško bolnišnico v Sloveniji.

V Yukonu so ponovili Prosveto
trije: Vertačnik, Marin in
Zeke. Slednji je ponovil tudi
Proletarca. Pri njemu se pre-
nočil. Povedal mi je, da so tudi
njega spravili na penzijo, toda
je tako majhna, da skoro ni mo-
goče shajati.

V Scotch Runu so obnovili
Prosveto mrs. Terbižan, Pelan
in A. Ursich, na novo pa Matt
Poropatt. Ponovila je naročnino
tudi mrs. Shain. Ona je imela
dva sina v vojni, eden je bil ka-
petan, eden pa polkovnik. Oba
sta bila v japonskem teatru.
Ona se zelo zanima za staro do-
movino in ne odobrava napade
bivših zaveznikov na Jugosla-
vijo.

Izgubil pa sem naročnico v
pokojni rojakinji Zenček, katere
je pred kratkim umrla, kakor je
bilo že poročano v Prosveti.

V Star Cityju sem prenočil
pri L. Selaku. Rojak Ivanetič
pa mi je dal oglas za Družinski
koledar. Ko sem prišel v Point
Marion, sem našel na nekaj
dobrega pevca Planinca. Takoj
me je spoznal. Zadnjič sva se
videla pred tremi leti v Tučko-
vi gostilni v Brown-tonu. Vzlic
temu, da njegova naročnina po-
teče šele meseca januarja, jo je
že sedaj obnovil. Naročnino je
ponovil tudi John Brajkovich,
rodom Hrvat, a Prosveto zelo
ceni in jo redno čita.

Nato sem obiskal še naše pe-
člarje na hribu in ponovila sta
Prosveto Tone Mlakar in Jakob
Oblak. Potem sem se odpeljal
z avtobusom do Toneta Zupan-
čiča. Tone me je še tisti večer
zapeljal do Fr. Možeta, o kate-
rem sem čital, da je bil operiran
za kilo. On stanuje tri milje od
Masontowna, zato je težko priti
k njemu peš. Obisk ni bil za-
stojni, kajti ponovil je naroč-
nino na Proletarca. Želim mu, da
čimprej ozdravi.

Drugi dan sem obiskal Volka,
Klemenca in Urina (?). Par jih
je obnovilo Prosveto, nakar sem
se podal v Adah. Iz te nase-
bine se je nekaj družin izselilo
v Cleveland, O., med njimi tudi
tajniki društva. Tudi tukaj se
je nekaj rojakov ponovno naro-
čilo na Prosveto, prav tako v
Cruicbul. Zvedel sem, da se Ma-
tilda Zorich nahaja v bolnišnici
v Brownsvillu, nakar sem jo čez
nekaj dni obiskal. Zelo je sku-
šala in danes tehta samo 130
funtov, poprej pa 210. Priporo-
čam prijateljem, da jo obiščejo.
Ona je bila zelo delavna na dru-
štvenem polju in naprednega
mišljenja. En večer sem preno-
čil pri Balohovih v Vestaburgu.
Jack je ponovil svojo naroč-
nino.

vil posebna delavska taborišča, navadno po gozdovih in šumah,
kjer so opravljali slično delo kot "WPA" pred vojno. Bili so
pod vojaško komando, delali za vlado brez vsake plače, toda
preživljali in oblačiti so se morali na lastne stroške. V več pri-
merih so bili med vojno poslani tudi na pomoč farmerjem, toda
tudi tedaj niso prejeli nobene plače, marveč je farmer izročil
njih zaslužek vladi.

Kot rečeno, je pri tem prisilnem delu še danes okrog tisoč fan-
tov, ker so se držali tiste boljše zapovedi, ki pravi: "Ne ubijaj!"
Tudi v Rusiji ne najdeto bolj pristno prisilnega dela kot velja za
te ameriške fante. Ampak državni department in kapitalistično
časopisje z vatikanskimi slugami vred tega ne vidi. Brunu iščejo
le v drugem očesu. Taka je ta kriščanska hipokritika.

no, obenem pa mi povedal kje
bi morda dobil kakšnega novega
naročnika.

V Fridericktownu se je naro-
čila na Prosveto rojakinja Slap-
nik, ki je imela neko trgovino
v Libraryju. Ker pa je v času
krize trgovina slabo uspevala,
se je omožila z Gramtom iz
Fridericktowna. V tem mestu
je ponovila naročnino tudi roja-
kinja Rožane. Dejala mi je, da
je ljudstvo nezadovoljno z vodi-
telji in ne poseja niti unijskih
sej. Pojasnjeval sem ji, da ni
vse tako črno kot se vidi njej
in če bo narod zanemarjal svo-
je organizacije, bomo okusili v
tej deželi poprej fašizem kot kaj
dr drugega. Obiskal sem tudi Lo-
karja. Njegova noga se dobro
zdravi in že lahko hodi; zlomil
si jo je lansko leto.

V Republicu, Allisonu in Car-
dalu nisem imel dosti uspeha.
List je ponovil samo Črnologar.
On mi je pomagal, da sem prid-
obil enega novega naročnika
na Proletarca. Ta (kdo?) je star
in dobiva \$22 penzije na mesec.
V Vestaburgu je naročila Pro-
sveto (kdo?) za mamo, ki stan-
uje v Gatesu. Obljubila mi je,
da bo naročila tudi zase, ko prid-
em prihodnjič okrog.

Rojaki, naročite se na Prosveto,
ki je najboljši slovenski list
v Ameriki. Veseli me, da smo
dosegli kvoto 1000 novih naro-
čnikov. V nekaj dneh nameram
vam odpotovati na agitacijo v
drugi del W. Virginije. Na svi-
denje!

Anton Zornik.

STRAHOTE TABORIŠČA OSVENČINA V SLEZIJ

Sheboygan, Wis.—Sledече pi-
smo mi je pisal moj stric Drago
iz Črnomlja. Pisal mi je že
dosti pisem, v katerih je opisal
grozote in trpljenje slovenskega
naroda v času okupacije. Pismo
se glasi v izpisku:

Draga Fanika!—Danes, ko i-
mam malo več časa na razpo-
lago, Ti bom povprečno opisal
trpljenje naših internirancev v
nemških taboriščih. Najstraš-
nejše izmed vseh taborišč je bilo
Osvenč in Sleziji. Tu je bil cel
sistem taborišč—pravo veme-
sto smrti!

Po ugotovitvah uradne komi-
sije so nemški zločinci v osv-
enčnem krematoriju sežgali 5-
120.000 oseb. Ko so zmagovite
zavezniške čete prodirle v tabo-
rišče, so našle polne jame napol-
ne sežganih ljudi in kosti. Mesece
pred nemško kapitulacijo je v
to taborišče prihajalo vsak dan
od tri do pet vlakov, ki so do-
važali vsak po 1.500 do 3.000 o-
seb. Z vsakega vlaka so pri-
bližno dvesto do tristo žrtev
sprejemali v taborišče, vse osta-
le pa so napolnili naravnost v
plinske celice, jih zadušili, nato
pa zmetali v krematorij in se-
žgali.

Krvniki so v tem taborišču
pobili nad 100.000 otrok, od do-
jenčkov do 16 let starih mlade-
ničev in mladenk. Nosečim ma-
teram so nasilno odpravili plod,
malčke so ubijali z injekcijami
ali pa žive metali v goreče ja-
me. Dalje so pobili na stotiso-
ce zdravnikov, inženirjev, knji-
ževnikov in drugih izobražen-
cev. Veliki proces, ki se je vršil
proti cel vrsti teh krvnikov, je
jesen pred zavezniškim sodiščem
v Hannoveru, je iz tega najstraš-
nejšega mesta moritve odkril
strahotne stvari. Ljudi so ubi-
jali s palicami, kamnom, strojni-
cami, z električno žico, plinom,
injekcijami, strupom, lakoto itd.
Iznali so tisoč načinov, ki se jih
ne bi mogla nikdar izmisлити fan-
tazija normalnega človeka.

Nemci so imeli pod zemljo
tvornico za njihovo najhujše o-

Kljub temu, da je Henry Wallace dobil brco od administracije,
je bil v zadnji volilni kampanji vseeno aktiven za izvolitev demo-
kratov, progresivnih in burbonskih. Na sliki ga je videti, ko kon-
ferira z Jamesom Rooseveltom (stojec) in senatorjem Barkleyjem
(desno) iz Kentuckija predno se je podal na govorniško turo.

rožje V-1, V-2 in V-3. Proizvod-
no tako kočljivega orožja so
hotel ohraniti v hermetično zap-
rti tajnosti in da dosežejo ta
namen, so si izmislili preprosto
sredstvo: politični jetnik, ki je
enkrat stopil v Doro, to je bila
tvornica orožja V-1, se ne sme
več vrniti pod sonce.

Jasno je, da so Nemci potre-
bovali veliko delovnih sil, kajti
skoro sleherni Nemec je bil v
vojni, za delo doma pa so udi-
njali ujetnike in internirance.
Gonili in nagajali so jih toliko
časa, dokler so mogli stati po-
klici, ko pa so popolnoma ope-
šali in se zgrudili na tla, so jih
enostavno likvidirali, to je ubili,
zaeno pa ohranili tajnost tega
orožja, kajti niti eden se ni vr-
nil živ iz te tovarne smrti.

To, kar sem Ti napisal, je le
površen obris, o podrobnostih
pa ne morem pisati, ker bi vze-
lo predolgo časa. Skušal in vi-
del sem sam, kaj vse so Nemci
počenjali z drugimi narodi. Ka-
dar se spomnim na to, kar odre-
venim—in se čudim, da sem pri-
šel domov.

Obravso smrti videl sem nekoč,
strahot preveč in vse podobe verno
mi v duho vdolbilo je nevidno dleto.
A v duhu srca je gibanje nemirno,
nič trudnosti—vse vneto in razgoreto:
na nebu sije sonce neizmerno!

Zaključujem. Glej da čim-
preje prideš pogledat k nam, da
boš videla, da tudi pri nas sonce
sije, da tudi pri nas cveto vijoli-
ce, tudi pri nas se plove v sinjini
višavah škrlanec in poje svojo
zaljubljeno pesem, pesem o svo-
bodi in siloviti vojski partizan-
ski, ki je premagala tlačitelja
naše zemlje. Tvoj stric Drago.

Frances Nagode.

LEPI SPOMINI NA KON-
VENČNO MESTO EVELETH

Proeto, Pa.—Naj tudi jaz opi-
šem moje vtise s 13. redne kon-
vencije SNPJ. Mnenja sem, da
tako mirne konvencije še ni bi-
lo, prav tako nismo še nikdar
zborovali v tako lepi dvorani
ki v srednji mestni šoli v Eve-
lethu. Dvorana je bila čista in
lečna, sedeži mehki in udobni.
Evelethska mladina ima res vso
priliko, da se vsestransko izobra-
zi. Upam, da jo izobražujejo v
naprednem duhu.

Evelethska naselbina je lepa
v vseh ozihrh: skromni in čisti
domovi, okrog njih pa lepo ob-
delani vrtni, polni cvetja in
svežega sočijva. Kjer koli sem
videl lep vrt in cvetlice, sem de-
jal ženi, da tam žive gotovo Slo-
venci. Ko sem se vračal zvečer
iz mesta na stanovanja, sem sre-
čal mladeniče in mladenke in jih
pozdravil: "Good evening, boys
and girls!" Odzdravili so mi po
slovensko: "Dober večer, dele-
gati!" Škoda, da jih nisem vpra-
šal za imena.

Vožnja do Chicaga je bila ve-
sela in zabavna. Pennsylvanski
fantje in dekleta so tako peli,
da se je še sprevidni navadil
peti po slovensko. Od Chicaga
do Dulutha oz. Eveletha je pa
šlo po povzevo in zdi se mi, da
je nekaj zmanjkalo v naših
kovčkih. Sprejem delegacije je

bil sijajen. Mestna godba nas je
spremila do mestne hiše, od kjer
so nas odpeljavali na stanova-
nja. Mene in mojo ženo so od-
delili k družini John Klander.
Tam sva se počutila kot doma.

Družina Klander je res prav
vkljudna in postrežljiva, za kar si
ji prav lepo zahvaljujem. Pred
odhodom so mi napolnili kov-
ček z minnesotskim krompirjem
in železno rudo. Krompir bom
drugo leto posadil. Upam, da
bo dobro uspeval v pennsylvan-
ski zemlji. Rudo bom pa ob pri-
liki pretopil in si iz jekla nare-
dil britve, kajti mr. Klander mi
je povedal, da je najboljšje jeklo
iz nje.

Sestal sem se tudi z mojim
prijateljem Fr. Petričem, s ka-
terim se nisva videla že 34 let.
On je bil delegat društva št. 53
iz Clevelanda. Kar debelo sva
gledala drug drugega, kajti po
tolikih letih se človek precej
spremeni.

V soboto in nedeljo sem na-
meraval obiskati več družin
v Evelethu, pa se moj načrt ni
uresničil, kajti prejel sem brzo-
jav o nagli smrti mojega nečaka
Fr. Skerla ml. in moral sem za-
pustiti konvencijo v soboto o-
poldne, da sem prišel ob prav-
nem času na pogreb. Naj opro-
sti Frances Chad, prijateljica
moje žene, ker je nisva mogla
obiskati.

Prišla je ura odhoda in mora-
la sva se posloviti od gostoljub-
ne družine Klander. Hvala, ker
ste naju spremlili do postaje.
Mogoče bo usoda nanesla, da se
še vidimo. Res, z ženo imava
prav lepe spomine na konvenci-
jo in mestece Eveleth. Nazaj je
bila vožnja dolgočasna, ker ni-
sva imela vesele družine.

Anton Petrovici.

PREJEMALI DENAR OD NACISTOV

Chisholm, Minn.—Želim odgo-
voriti vsem tistim, ki pravijo, da
sem komunistka, dasiravno sami
ne vedo kaj je komunizem. Ko-
munistko me imenujejo zato,
ker se strinjam s Titovo vlado
in odobravam delo, ki so ga par-
tizani izvršili za malega človeka
v Jugoslaviji.

Pred seboj imam časopis Du-
luth Herald in čitam članek, ki
ga je spisal Drew Pearson. Cas-
nikar poroča o denarju, ki ga je
prispeval raznim Američanom
Hitler in njegovi nacisti z na-
menom, da ne bi bil Roosevelt
izvoljen l. 1940. Magazin Read-
ers Digest je dobil \$4.300, pozna-
ni katoliški duhovnik Coughlin
je prav tako dobil plačano, ko
je agitiral zoper Roosevelta in
Jude, dalje James D. Mooney,
podpredsednik General Motors
Co., advokat Carol Byor iz New
Yorka pa je prejel \$100.000 od
nacistov, ker je vršil propagan-
do za Nemčijo in agitiral, da ne
bi šla Amerika v vojno.

Kaj vse sedaj prihaja na dan!
Take stvari so počenjali celo du-
hovniki, danes pa vrečijo, ker
jim oblasti stopajo na prste.
Naj še omenjam, da je imel
zadnji mesec v Reader Digestu
članek Bogdan Radica. Pokazal
mi ga je eden od naših stano-

valcev mr. Kirkman. Dejal
"Čitajte ta članek, ki ga je
sal človek, ki je bil sedaj v
gostoljubi." Članek sem pre-
la in takoj videla, da je bil
dica v kraljevi službi že od
1928 naprej, torej se ni čud-
da sedaj napada Titovo vla-
Mr. Kirkmanu sem izročila na-
knjižico, ki je jo spisal na-
satelj Louis Adamič, organizi-
ja SANS jo je pa izdala. Ka-
žico sem mu zato dala, da
videl razliko med Radico in
šim pisateljem Adamičem.

Frances Lukanich

K DNEVNIM DOGODKOM

Bellingham, Wash. — Zda-
dolgi jezenski večeri in je dov-
časa za čitanje. Seve, vprašaj
je kaj čitamo in kako razum-
mo to kar čitamo. Na prim-
kakšno sliko si predstavljamo
bližajočih se volitev? Agita-
je za in proti je vse polno
raznih publikacij. Mnogi
do volili kandidate, katere si
ne marajo, ampak vsled str-
pred nečem, pred — "komu-
mom", bodo volili vseeno za-

Dogodki zadnjih nekaj let
politični areni—posebno kar-
tiče Jugoslavije—so postavili
selni aparat tako reko na gla-
In kadar čita naš rojak sov-
no čtivo proti tem "rdečkarje-
se nehoti vpraša: "Kaj pa je
za en hudič?" Zato pa mu
ne skozi zobe: "O, saj se poz-
mo, ne boš me več varal s
jim strašilom..." Tako
mnogi spoznali, da kadar gov-
predstavniki Zapada, pome-
da oni zastopajo milijonarje,
multimilijonarje, dočim vzhod-
sfera zastopa in brani prav-
ljudstva po vsem svetu, to
ljudstva v zapadni sferi.

Poročila iz starega kraja o
goslovanskem gospodarstvu,
rajo razveseliti vsakega po-
nega Jugoslavana. To pa če-
cim zlatega teleta ni po volji
zato je toliko propagande po
Titu in "komunizem". Zato
pa je, da te propagandi
naseđa samo preprost delav-
temveč tudi inteligenca.

Omenil sem volitve, amp-
koga boš volil? Kje je kak
den program? Amerika se
haja v veliki gospodarski kr-
ziji, v anarhiji... Iz te anar-
je bi bila edina rešitev soci-
ziranje velikih industrij in
metnih sredstev, a o tem mi
ne govori. To bi bila naloga
lavskih predstavnikov, nam-
da bi si osvojili tak pro-
Ampak ne! To bi bil—"ko-
nizem"...

Tako vidimo, da delavec ni
nobene prilike in vzeti mora,
se mu da. O, da, mnogi so
notizirani od "velikih plač",
pak odkod so te plače, je pa
go vprašanje, od lastnikov in
strij gotovo ne.

Program socializacije indus-
ima socialistično stranko, kat-
pa unije, ki so najmočnejši
lavski faktor, ne podpirajo,
zato je tako šibka, da ni nob-
nega upanja za zmago. Na
gleškem je sedaj socialistič-
demokratična stranka v vod-
katera pa podpira isto zunan-
politiko, kot jo je vodil Church-
in drugi angleški toriji. To
stvo je mnoge zavedne polit-
lo še bolj na levo.

Naj bo dovolj politike za
nes. Tukaj imamo sedaj le-
vreme—lepa in suha jesen. I-
društvenem polju pa je me-
tako kot po drugih naselbin-
Slovenci so večinoma zaposle-
v premožovniku, nekaj pa
druhih industrijah. Dela se
povsod s polno paro, nekaj
nas je, ki nič ne delamo, ker
dovolj stari za penzijo. Ko
čno pa bi rad vedel, koliko
sa bomo še imeli to nezno-
draginjo? Tako ne more iti
prej dolgo časa—in tedaj bo
lom, menda še huji kot je bi-
leta 1929. Ampak takrat je
Roosevelt, ki je vlek deložo
močvirja, kdo pa jo bo vle-
to pot?

George Gornik.

Sodnijski proces proti slovenskim izdajalcem v starem kraju

Priredil Mirko Kuhel, tajnik SANS-a
(Nadaljevanje)

XV
Krvnik Hacin trdovratno odvraca krivdo za zločine

V soboto, 24. avgusta se je v sodni dvorani na Taboru obravnavala v zaslusnevanje pritožba obtoženca, dr. Lovra Hacin, upravnika ljubljanske policije. Hacin se je kot zakrličen zločinec in prosilci policije krivk vedel cinično in brezobzira ter trdovratno tajil svojo odgovornost za krvave zločine njegove policije. Zaradi njene nesramnega obnašanja izvajajočega odgovarjanja ga moral predsednik sodišča večkrat opozoriti, da se vede dostojno, ter stvarno odgovarja na vprašanja.

Na začetku je izjavil, da je bil obtoženec, vendar se ne priznava. Ves čas zaslusnevanja je priznaval, da je bil v službi okupatorja in s poudarkom je izjavil, da je priznaval le okupatorsko oblast.

Toda takoj je priznal, da je bil v zvezi s sodnimi postopki italijanske policije ter da je dobival orožje od okupatorja. Vendar (italijanski) policijski vodja v Ljubljani je imela svojo konfidante med Slovenci. Hacinova imena so bila v tajnosti in so imeli svoje številke. Hacin je bil konfident št. 1 Hacin, konfident št. 2 dr. Marjan, konfident št. 3 je bila grupa Rudolfa Mariniča na Tržaški cesti 83. Hacin je iz Rdeče hiše na Poljanah, Gaspertin itd. ... Svoje zaupnik je Hacin dajal neke nagrade. Po izjavi prič, so same bile mučene od italijanskih kvesturinov, da bi izločili vodilnih oseb v osvobodilni fronti, je Hacin celo nazival Italijane, naj se kruteje odločijo za žrtve. V slučaju Hacin je priznal Hacin, da je bil Hacin, da je bil prava oseba. Hacin je rekel, da je ta tisti, bi ta danes ne bil živ. Verjetno se je obrnil proti sodni oblasti.

Priča Franc Lavrenčič je izjavil, da ob času Markovič-Mačnega pakta z Nemčijo Hacin ni napravil nobenega koraka v korist Jugoslavije. Najzapronejše dokumente je pustil v pisalni obliki, ki so s šiframi in drugimi znaki stvarmi prišli Italijanom v roke. Med italijansko okupacijo je smel izmed Slovenov nositi orožje le oni, ki je soval z Italijani.

Hacin je nerad priznal, da sta Hacin Dutovnik in dr. Smajdžal "vesti" Hacinu, da in Hacin ljudi, ki so bili označeni, da delavci OF. Priznal je, da je v avgustu 1942 prišla k njemu Zaje in Avgust Praprotnik z namenom, da se ustanovi posebna policija. "Z likvidacijo Praprotnika pa je vsa stvar padla na vodo," se je hotel opravičiti Hacin. Praprotnika so likvidirali Italijani. Toda Hacin se ni mogel izmuzniti iz te obtožbe, kajti Hacin je predložil celo kopo dokumentov in Hacinovih pism, v katerih je razvidno, da je celo trkal obiskal karavanskega generala Pierra Gijsa in mu stavil pogoj, da organizacijo policije, ki bi jo sestavljali domači izdajalci. Iz Hacinove pisne domov: "Ne misli, da ne bi mislil na Ljubljano in na definitivno uredbo publicke sigurnosti".

V preiskavi ste izpovedali, da ste mučeni s palico, stisnjenjem, električna sredstva in zlorabljanje. Tudi krivde za ubijanje v koncentracijska taborišča nečete priznati in vso krivdo hočete izvaliti na druge.

Hacin je izročal interniranje Italijanom tudi Roenserskega, med njimi je bila tajnica Hacinova "in še nekaj drugih". Hacin je rekel, da je izročal geografov, so potem streljali v Begunjah.

Zatem je tožilec prečital originalni prevod Mussolinijevega govora v Gorici leta 1942, iz katerega je razvidno namen italijanskega okupatorja nad slovenskim narodom. Ta prevod je izročil dr. Kreka, ki ga je v Lon-

ce. Trije so pristopili, eden je imel pendrek, drugi žilavko, eden pa dolg vojaški pas z železnimi zaponki ter so ga začeli neusmiljeno pretepali. Tepili so ga približno pol ure, da je padel v nezavest. To sem videl jaz in moja žena, ki je tudi padla v nezavest. Za njim so pripeljali njegovo ženo in jo začeli pretepali, nato Medvedovo hčerko in potem sina. Tega so tepli tako, da je padel v nezavest, ga spravili k zavesti, pa ni mogel stati. Pristopili so ga, da je moral polizati vso kri na tleh. To je trajalo od 8. do 12. ure.

"Ob 12. pride nek stražnik. Odpeljal je naju v drugo sobo, odprl pisalno mizo, vzel iz nje dva revolverja, ju nabil in naperil enega proti meni, drugega pa proti ženi. Nato je mene odpeljal v "podmornico" (mučilnico za moške), ženo pa v "evetličnjak" (mučilnico za ženske).

Oražem je nadalje izpovedal, da sta 6. januarja 1944 bila aretirana dva njegova delavca. Vzeli so ju ponoči, ju odpeljali k sv. Urhu in oba tam ustrelili.

Priča Ivan Arko je bil aretiran in poslan v internacijo v Nemčijo. Med tem časom je bila aretirana tudi njegova žena.

"23. maja 1945 sem se vrnil iz internacije in zvedel, da moje družine ni več med živimi, da so mi ženo odpeljali, otroke pa postrelili. Šel sem v Ribnico in tam našel pogorišče. Izvedel sem, da so trije mladi pri sv. Križu, katerih identiteta se ne more ugotoviti. Moja svakinja Mira je ugotovila, da so oblekle moje pokojne žene. Tako sem dobil prvo sled, kako je bila umorjena moja žena. Bilo je 23. ali 25. marca, po aretaciji mojih hčerk Brede in Darje, ki sta bili zaprti na policiji v Ribnici. Kaj se je tam godilo, lahko povedo vsi. Tepili so jih na mrtvo. Od tod so jih odpeljali 3. aprila neznan kam. Zvedel sem, da so jih pobili; trupel pa še do danes nisem našel. Ženo so zaprli marca in jo odpeljali v Ljubljano v prisilno delavnico, kjer so jo izročili rablju Hlebcu. Tepele je bila tako, da je imela vsa bedra črna. 23. aprila je bila odpeljana iz prisilne delavnice, na listku je bilo zapisano: Poslana na prisilno delo v domovinsko občino v Ribnico. Takratni predsednik sodišča major Stane Klavns mi je dovolil, da sem zaslusal Hleba, ki mi je povedal, da je dobil nalog od Hacin, da jo naj izroči črni roki. Z njo je bilo še eno drugo dekle in en tovariš. Drugega ne vem. Občutil sem vso težo zločinov, da dela Hacin, da sem bil interniran in na prisilnem delu na Koroškem, od tam na izrečno zahtevo ljubljanske policije odpeljan, da me odvedejo v Begunje in kot talca ustrelje. To sem videl iz pisma mestne policije s podpisom obtoženega Hacin.

Hacin je vse zanikal, kar je izpovedala priča.

"Jaz pred svojo vestjo in pred svojo poštenostjo odgovarjam za to, kar sem rekel, za take izrode slovenskega naroda pa nimam nobene besede!" je rekel Arko.

Prihodnja priča je bil Herman Keber, katerega je policija zaprla v bivše policijsko stranišče. Z njim je bilo še kakih 12 ali 13 drugih oseb. V tej "celici" so bili do drugega večera. Po 9. uri je prišel agent Šušteršič, ki mu je pridigal česa je obdolžen. Nato je prišel še agent Pevec in oba sta na vrata pridržala vrv, ga postavila na pručico in obesila za roke zadaj. Tako visečega sta ga zaslusovala do polnoči, tepla s pendreki in pestmi, dokler se ni onesvestil. Naslednjega dne je bil odpeljan v prisilno delavnico, kjer je bil zaprt v klet. V 21. dneh je bil "zasišan" sedemkrat. In ko niso našli izveleki iz njega, so ga pustili osem dni stradat. Medtem je policija "zasiševala" druge aretirance. Ves čas so padali udarci, ki jih je priča slišala v sosednji klet. Udarce so spremljali nečloveški glasovi in kričanje. Ker je Hacin trdil, da so tepli le one, ki niso hoteli priznati, je Keber pričal proti.

"Ena od deklet ni vzdržala muk in je priznala obtožbo. Ko je povedala vse, so jo z gromkim smehom položili na klop in neusmiljeno pretepali kakor druge."

(Dalje prihodnjič.)

Vesti iz nove, prerojene Slovenije in Jugoslavije

Tedenski pregled iz Slovenije

(Od našega dopisnika.)
(Nadaljevanje in konec)

Zadružni zakon pripravljajo v zadružnem oddelku predsedstva slovenske vlade v zvezi z okvirnim temeljnim zakonom o zadružnih FLRJ. Veliko zanimanje med delovnim ljudstvom vlada za razne zadružne razstave, ki jih prirejajo zadruge posebno na bivšem Stajerskem. Lepo je zlasti uspeša razstava v Slovenski Bistrici. Lep uspeh so dosegle naše vinogradniške zadruge v mariborskem okrožju, kjer so pridelale nad 350 vagonov vinskega mošta.

O zadružnih gostilnah razpravljajo naši delavci in pravisti, da so gostilne potrebne le tedaj, če vršijo svojo pravo nalogo, a ta je, da služijo ljudstvu. Gostilna, ki je zgolj pridobitno podjetje, ne služi delovnemu človeku. Dolžnost zadružne gostilne je tudi ta, da se bori proti pijančevanju, zakaj pijančevanje je nesreča za delovne ljudi. Ni dovolj, da dajo v gostilni preveč pijače, gostilna lahko tudi poučuje s slikami, z besedami, zadružna gostilna naj prireja od časa do časa tudi predavanja, sestanke, na katerih se bo govorilo proti pijančevanju in o pravilnem točenju alkoholnih pijač.

Nova pota socialnega skrbstva. Po mačehovski je bil razen kruh sirotam in bednikom v stari Jugoslaviji. Bržava ni razumela teh potreb, podpirne organizacije pa so bile prešibke, da bi mogle zadostiti vsem potrebam. Divjala je brezposelnost, zaslužki so bili majhni in neznatni, negotovost je naraščala z dneva v dan. Kapitalistični sistem stare Jugoslavije se je briga za svoje dobičke, socialne stvari ni hotel niti videti. Z nastopom ljudske oblasti se je tudi tu temeljito spremenilo stanje socialne politike. V kratkem razdobju poldruga leta je bilo na področju socialnega skrbstva storjenega več kakor v stari Jugoslaviji v 20 letih.

V območje socialnega skrbstva spadajo vsi pomoči potrebni, za katere še ni urejeno z zakonskimi predpisi, to so stari in onemogli, splošne žrtve vojne, invalidi, slepi in po toči, poplavi, požaru in podobnih naravnih nesrečah prizadete osebe. Največja pozornost je posvečena osiroteli mladini, ki jo je v Sloveniji preko 13.000, samih sirot partizanov ter sirot fašističnega terorja. Od teh jih je mnogo v domovih, 1000 jih je pri rejnikih ali sorodnikih, skoro 8.000 pa pri materi ali očetu, ki prejemajo zanje podporo. Za te sirote se je zbralo nad 4 milijone in pol dinarjev. Letos so bile organizirane zdravstvene počitniške kolonije v Predvorju, Dobrni, Sv. Martinu na Pohorju, Strunjanu, Piranu, Portorju, Kopru, Goriscu, Kranju, Kamniku in Smledniku, kjer je letovalo 4.000 otrok. Slavni od-

bor Ljudske mladine pa je organiziral letovanje otrok v različnih kolonijah, kjer je bilo skoro 8.000 otrok. V stari Jugoslaviji ni šlo na letovanje niholi več kakor 400 (!) otrok. Lani je prišlo iz porušene Bosne in Hercegovine skoro 4.500 otrok v Slovenijo in je skoro 3.500 družin prevzelo te otroke v prekrbo.

Invalidi prejšnje in sedanje vojne prejemajo v Sloveniji letno nad 27 milijonov dinarjev podpore. Težišče invalidske zaštite pa ni samo podpora, nego tudi vključevanje v gospodarsko življenje, kolikor to dopuščajo njihove zmožnosti.

Od osvoboditve dalje je bilo repatriiranih 117.115 ljudi iz Nemčije in Italije, kamor jih je odvelkel v internacijo fašistični okupator. Zdej se rešuje še vprašanje prevoza prtljage teh žrtev fašizma in je bilo doslej samo v ljubljanski repatriacijski bazi prikrbljenih skoro 150.000 kg prtljage.

Socialno skrbstvo v novi Jugoslaviji temelji na sodelovanju najširših ljudskih množic. Pri ljubljanskih odborih se ustanavljajo socialno-zdravstveni sveti. Najuspešnejša oblika množičnega podpiranja pa so takozvani patronati, kjer je že sedaj 73 socialnih ustanov in kjer predstavlja vrednost materialnih sredstev skoro trideset milijona dinarjev.

Iz kulturno-prosvetnega življenja: V narodnih gledališčih v Ljubljani in Mariboru ter po ostalih okrožnih gledaliških ustanovah so uspešno pričeli z gledališko sezono. V Ljubljani je dosegla lep uspeh zlasti premijera Bratka Krefta "Velike puntarije", ki je bila napisana že leta 1937 pa je bila prepovedana njena uprizoritev. Kreft je v tej dramski stvaritvi pokazal znatno očitano podobo iz naše "heroične preteklosti kmečkega ljudstva, dobe Matije Gubca. Na oder je postavil "Veliko puntarijo" režiser Bojan Stupica, Levcar pa je igral naslovno vlogo Matije Gubca. — Z ozirom na naš veliki punt, ko je doletelo več ali manj grozno gubčevsko ušodo na desetstisoče borec in junakov naše narodno osvobodilne borbe, "Velika Puntarija" Bratka Krefta po sodbi kritike še ni dobila pravega oblikovalca. Brez dvoma pa je, da bo nova drama šla preko večine slovenskih odrov.

V Mariboru so otvorili gledališko sezono s Cankarjevo farso "Pohujšanje v dolini Šentflorjanski". Ob tej priliki je upravnik mariborske drame Ludvik Mrzel izjavil, da smatra Cankarja kot glasnika človečanstva, pravičnosti in resnice in da ga zato postavljajo kot prvega na oder. Letošnji repertoar mariborskega gledališča je sestavljen tako, da bo dojemljiv za najširšo publiko. Predvsem smo segli po delih, ki kažejo boj za nov red in novo rast delovnih ljudi. O mariborski operi je upravnik Neffat dejal, da bo poglobljeno svoje delo in nudila repertoar, ki je ljudski po svoji miselnosti, čustvenosti in folklornih prvih. Glavno težišče bo v uprizorjanju "Prodane neveste" ter ostalih biserov slovenskega muzikalnega ustvarjanja. Prvo delo mariborske opere je Puccinijeva "Madama Butterfly". Poslanstvo opere v času obnove in graditve države leži v posredovanju prave umetnosti delovnim ljudem.

Razstava v Beogradu pod naslovom "Slikarstvo in kiparstvo 19. in 20. stoletja" je vzbudila široki jugoslovanski javnosti veliko zanimanje. Na njej sodelujejo tudi številni slovenski umetniki in sicer Azbe Anton, Grohar Ivan, Jakac Božidar, Janković Rihard, Jama Matija, Janča Lovro, Klemenčič Frank, Kobilica Ivana, Kregar Stane, Kos Gojmir, Maleš Miha, Mihelič France, Omerza Nikolaj, Pavlovec France, Pregelj Marij, Sedaj

Maksim, Strnen Matija, Subić Janez, Tratnik Fran, Vesel Ferdo, Debenjak Riko, Gerlovič Alenka, Klemenčič Dore, Pengov Božidar, Smrekar Rinko, Pirnat Nikolaj, Dolinar Lojze, Kalin Boris, Kalin Zdenko, Putrih Karel, Kos Tine, Smerdu Francišek ter Dremelj Stane.

Gostovanje sovjetskega državnega gledališča "Leninski komsomol" v Sloveniji je bilo za ljubitelje gledališke umetnosti v Sloveniji ne samo veliki dogodek, ki je nudil prvovrsten umetniški užitek, temveč tudi kulturni dogodek velikega političnega pomena. Vodilo in program sovjetskih gostov-umetnikov je v velikih besedah Maksima Gorka, ki je dejal: "Stremimo, da s pomočjo naših junakov pritegnemo čim širše množice gledalcev, kajti gledališče ima ogromno nalogo, da pojači voljo in moralno zavest naroda, da mu razširi obzorje in oplemeniti človeka in da ga spomni, da je on, človek-sila, ki ustvarja in vodi življenje."

"Leninski komsomol" tesno sodeluje s pisatelji. To je gledališče omogočilo, da si je ustvarilo svoj lastni repertoar, to je "Fanta iz našega kraja", "Mladost očeta" od Gorbatova, "Galina" od Stoka, "Solisce" od Laskina ter "Krilati rod" od Pervenceva.

V Ljubljani so gostje nastopili z "Živim mrtvecem", "Pod prašniki kostanji", "Noro" i. dr. Od večera do večera smo spoznali, kaj to moskovsko gledališče hoče in kaj je v svojem stremljenju že doseglo. Ta živi spored spremlja in vodi borbo za novo, v avobodnejše življenje, umetnost pa odkriva bogastvo človeških izraznih vrednot in lepotnih zmožnosti. Med tem ko postavlja "Živi mrtvec" s svojo prekrasno in nagito družbo, togo zakonitostjo in posebno moralno padec z višin in naskok na postave in paragrafe, ki si jih je uredila stara, izmalčena družba in ki jih poleg vsega tega niti ni mogla izpolnjevati, prikazuje igra "Pod prašniki kostanji" svetlo udarnost današnjega časa in dokazuje, da je mogoče v najkrajšem času ustvariti pesniške simbole. Ibsenova "Nora" pa je bila podana bolj umerno, klasično, kot je že klasičen Ibsenov dramski realizem s svojo racionalistično poezijo: to, kar je nekoč veljalo za borbeno, je že davno izpolnjena resničnost.

Kritika je bila navdušena nad podajanjem moskovskih umetnikov, ki so črpali svojo umetnost iz plemenite in globoke človečnosti ter velikega znanja, zlasti voditelja gledališča Bersej njeva ter ostalih članov. — V počastitev članov gledališča je bila uprizorjena v ljubljanski Drami interna predstava Krležine drame "Gospoda Glembajevi". Moskovsko gledališče je uprizorilo več predstav tudi v ostalih krajih Slovenije, tako na Jesenicah, Celju in Mariboru. — Vodja gledališča Bersejev je dobil o našem gledališču najboljše vtise in je prepričan, da se bo gledališka umetnost v novi Jugoslaviji v najkrajšem času razmahnila do zavidajočih višin. Veliko je število talentov, ki se bodo lahko izredno razvili. Jugoslovanska gledališča imajo bogato tradicijo, čeprav je v njih še precej vpliva zapadne gledališke umetnosti, lahko pa bodo intenzivno razvila svojo lastno nacionalno umetnost.

Angleška ekspedicija v Antarktik

London.—ONA.—Te dni odhaja iz Anglije ekspedicija, ki je namenjena v Antarktik, da raziskuje tamošnje meteorološke razmere in zemljepisje. Načelnik ekspedicije je izredno mlad —36 letni P. L. Elliot.

Ekspedicija se bo zbrala na Flaklandskih otokih in se bo podala od tam na jug—na Grahamland, Deception Island in Južne orknojske otoke.

AMERIKA IN KINA

Poroča iz Šanghaja Lee Martin

Amerikanci v splošnem mislijo, da so najbolj velikodušni narod vsega sveta — in da jih radi tega tudi ves svet ljubi in spoštuje. Toda Amerikanci, ki se sprejehajo po Šanghaju, bo kmalu dobil občutek, da ga smatrajo ljudje za nepovabljenega tujca. Oni Amerikanci, ki razumejo opazke, katere izmenjavajo na cesti skupine in organizacije industrijalcev in trgovcev, narodna organizacija pisateljev in umetnikov, učitelji in profesorji, bančni uradniki in drugi. Na teh shodih in razpravah so objasnili prireditelji, da je rešitev sedanjih težav v tem, da se ameriške vojaške sile umaknejo iz kitajskega ozemlja, toda da to še ni bilo dovolj. Naglašajo, da je treba prenehati z dostavljanjem vojaških zalog, finančne podpore in odvisnega materiala.

Vse, kar podpira meščansko vojno, je treba ustaviti, je trdila ena teh izjav. Nekdo je celo preokoval naslednje: Ako bodo šle stvari svojo pot naprej kot do zdaj, se je bati, da bo izbruhnila še tretja svetovna vojna.

Neki drugi govornik je izjavil naslednje: Vsa oprema in vsa druga podpora, katero pošilja Amerika, ne bo nikdar mogla iz Kitajcev napraviti vojaškega naroda—pred vsem pa bodo vedno odklanjali, da bi se šli boriti na Arktik.

Mržnja do tujcev pa ima poleg političnih razlogov tudi še svoje druge vzroke. Tako na primer je poročal ta teden eden šanghajskih listov, da je pijan ameriški vojak do smrti pretepal kitajskega kulija-vozača. Negleda na to, ali je ta vest resnična ali ne, se seveda jasno, da se spopadi med ameriški vojniki in pomorsčaki na eni strani in Kitajci na drugi strani vzrok pojemačega prijateljstva naroda do nas.

Kitajsko časopisje je označilo vest o zapletljivi med dvema Rusoma in ameriško vojaško policijo kot "ogabno". Članek se je končal kot sledi: "Seveda, vojaška policija je imela prav! Ravno tako je imel prav ameriški vojak, ki je ubil kulija-vozača, ko je zahteval, da mu plača, kar mu je bil dolžan za prevoz. Amerikanci so vedno v pravem, pa naj bodo na Francoškem ali v Italiji, v Nemčiji, v Trstu ali kjerkoli drugje na svetu! Tako vsaj mislijo!"

ONA.

V ZALI

Dr. IVAN TAVČAR

(Nadaljevanje)

Neradi so ga ostavili zvesti lovski pomagači, in le siloma so jih odtrgali hlapci od njegovega ležišča. Vzdihi je in dejal sam sebi: "Da, da, veselega lova vesele dobe so minile!" Potem pa je ukazal: "Konrade, pokličite dekleta!"

Poklicali so Katarino, in ko je pristopila, ji je dejal rahlo:

"Podaj mi roko, Katarina, sedaj mi je odriniti! V nadlego sem bil itak predolgo, tako tebi kakor tvojcem. V imenu Boga se poslavljam od tebe, in če vas bodo trli ali vam delali krivico, spomni se, da ti živi na loškem gradu prijatelj, ki neče nikdar pozabiti, da je nekdaj užival dobrote pod streho te hiše!"

"Siromak" deje Paulus Secundus znova proti Konradu, "o loškem gradu govori in druge vabi tja, ko ga bržkone sam nikdar več ne ugleda! Konrade, videli boste, kaj je prisad!"

Kanonik Amandus prime roko dekletu in dvigne plaho in boječjo oko proti nji, ki tudi ne more izpregovoriti. Nepristojno se je borila s solzami, ki so ji zalivale oko.

"V Bogu odhajam od tebe, Katarina," je dejal zamolklo, "in upam, da oprosti tako meni kakor tebi, če sva—v mislih—grešila proti Njega zapovedim. Časi so hujši, in božjim služabnikom se je ogibati vsega, iz česar bi se poročilo pohujšanje."

Še enkrat je uprl pogled v njen blede obraz, ki je bil prav v istem trenutku tako miloben in prijeten, kakor je milobna in prijetna pomladanska cvetka. Ali premagal je sebe kanonik Amandus in zaklenil dušo svojo, da mu miloba njenega obraza ni mogla več zasijati vanjo. Lahno vzdihnilsi je izpustil njeno roko: "Z Bogom ostanite, Katarina!"

"Dvignite me!"—se obrne nato k hlapcem.

"Itak se mudimo predolgo!"

In ni je več pogledal, dasi mu je blede obraz, ko so ga dvignili in odnesli, obledel še bolj, četudi ne vemo, ali zato, ker je trpel muke telesne, ali zaradi tega, ker se mu je tudi srce vilo v mukah. Odnegli so ga v kreber. Z mrtvim glasom je še ukazal: "S psi krenite na desno, da pridete v gozd pod nami! Enkrat mi še dopustite, da začujem zvonečo Zalo in petje lovskih rogov!"

Izginili so hlapci in psi. In zapel je lovski rog in po Zali je odmeval, in njega melodični glasovi so se prav skoro družili z zvonjenjem razdraženih štirinogih gončev, ki so bili prav brzo zavohali in prepodili zverjad. Po logu se je drevila srce oživljajoča gonja, dočim so nosilci z bolnikom počasi lezli proti vrhu. Ondi pri hiši pa je še vedno stala deklica prav tam, kjer se je bil poslovil od nje bolni kanonik, in za njim je zrla, dokler oni niso dospeli do vrha ter se potem skrilili njenim pogledom. Težke kaplje so ji padale na lice.

"Nič več ga ne bom videla, nikdar več!"

Tako je vzdihala in stala še vedno na mestu, ko je bil oni, ki je bežal pred nje ljubeznijo, že davno izginil za vrhom gozdnate Zale.

"Tako vam je," je dostavil gospod Andrej— "o sebi ne govorim—ljubezen v pogubo, in toga in trpljenje sta ji neprestani družici. Še dan-

danes ni drugače, in v dobi, ko je živel kanonik Amandus, je bilo takisto!"

Tedaj pa se oglasi Jernač izpod Skale rekoč: "Noč je visoka, in mislim, gospoda, da bi nam vsem kazalo nekoliko zaspati. Tisto, kako se je loški korar živil pri Mrakovi Katrici, lahko zremo jutri, čeprav jaz zase skoraj ne vem, ali bi verjel vse to, kar pripoveduje gospod Andrej. Gospod Andrej takrat tudi še ni zahajal v Zalo, in sedaj vprašam, kako ve vse?"

"Ti govoriš po svoji slabi pameti," se vtakne v razgovor Miha, ki se je hotel prikupiti nama. "V starih knjigah se bere to ali ono, o čemer ti, Jernač, ki še svojega imena ne znaš podpisati, ne veš ničesar. Čemu torej nasprotuješ gospodom ti, ki ničesar ne veš?"

Že je hotel Jernač izpod Skale skipeti, ali pomiril je prepričanje gospod Andrej: "Ne prepričaj se, nego molčita! Dobro! Poizkusimo, če moremo nekaj ur zaspati, da bomo čvrsti in trdni, ko napoči težko pričakovana lovska ura!"

"Tudi po moji volji je to," izpregovorim jaz. "In o končni usodi kanonika Amandusa se izpoveš po dognanem lovu, ko bomo počivali tu okrog ognja in naju bosta navduševala vsaj dva orjaka-petelina, višeca ondaj na smrekovi veji. Ali ti je všeč tako, Jernač?"

"Slišali ju bomo," odgovori ta čemerno, "če pa bosta tudi visela na veji, ne vem! Gospodu Andreju nič kaj ne zaupam; pravijo, da roka, ki daruje mašo, nikdar dobro ne strelja!"

"Oho!" ugovarja kaplan Andrej. "Ali morda nisem že lani ustrelil prvega, ki je pel v Špiku nad Lučinami, he, ali ni res?"

"Mogoče! Mene ni bilo zraven in videl ga tudi nisem!"

"Sedaj, bratec Andrej," se vtaknem jaz v precej živahen razgovor, "sedaj te je Jernač razžalil ravno dvakrat. Prvič, ko je dvomil o resničnosti tvoje povesti, drugič, ko zopet neče verjeti, da ustreliš petelina in da si sploh že ustrelil katerega, ali pa posebej onega, ki je lanko pomlad pel na Špiku nad Lučinami."

"Razžalil me je, prav res, zelo me je razžalil!" pritrdi kaplan Andrej.

"Zato menim, da mu gre nekaj kazni!"

"Pray takšno je tudi moje mnenje!"

"Le šalite se, gospoda," odgovori Jernač. "Če se ne motim, se zbira tam nad Blegasem čudna megla, in od juga že tudi vleče po malem. Ko odbije v Lučinah tri, bo pa vse prepreženo in iz lonca bo lilo, da bomo vsi mokri kakor poljske miši. Nikar ne imejmo nepotrebnih govoric, nego zaspijmo rajši!"

"Kazen mora biti," odgovori gospod Andrej, "in ker se je Jernač kazal nekako takega, kakor bi on sam moje pripovedovanje ne bilo všeč in bi on sam lahko povedal vse bolje, naj torej pripoveduje!"

"Naj pripoveduje," vzkliknem jaz, "kako je prvič ljubil žensko in vabil družico k sebi, kakor jo vabi petelin na veji!"

"Če ustrelji gospod Andrej petelina," odgovori Jernač porogljivo, "pa vam povem vse. Lahko noč!"

(Dolje prihodnjič.)

Uralski industrijski institut

Ural je zakladnica rudnin in različnih mineralnih sirovin. Ural ima svoje železo, premog, nafto, boksit, kalijeve soli, mnogo drugih naravnih bogastev in močno vodno energijo. Že v sedemnajstem stoletju se je na Uralu razvila precejšnja metalurška industrija. Za časa velikega reformatorja Rusije, carja Petra I., so tu kovali denar, vlivali topove in granate. Ob pričetku XIX. stoletja se je uralska industrija precej razvila.

Zaradi velikih, predvsem metalurških tovarn, je postal Ural znan. Po revoluciji v Rusiji pa se je proces industrializacije Uralske nadaljeval s hitrostjo, ki je do tedaj ni poznal. Med vojno je postal Ural zanesljiv arzenal južne rdeče armade. Postal je močna linija ekonomskih trdnjav, ki se ji ni mogla upreti nemška industrija, dasi se je že davno pripravljala za vojaški napad.

Evo, zato je bil ustanovljen na Uralu Industrijski institut, ki pripravlja kadre za uralsko industrijo. Institut je zagotovil tovarnam, ki so nastale, kvalificirane inženirje ter je tudi do prinesel svoj delež za rešitev vojnih in gospodarskih problemov Uralske.

Dela znanstvenikov instituta so pomagala uralskim delavcem orojča, da so kovali strašno orožje za uničevanje nacistov. V hudih vojnih časih so podali profesorji instituta svoja strokovna mnenja neštevilnim tovarnam,

napravili na področju industrije na stotine projektov in jih izvajali.

Profesor, doktor tehničnih ved Vasilij Smirnov je s kolektivom sodelavcev uspešno rešil nalogo izboljšanja procesa proizvodnje kobaltja in nikla. Eden od znanih bivših dijakov instituta, profesor Toškov, je nudil veliko pomoč vojno industriji v proizvodnji lite municije ter je bil zato posebno odlikovan.

Vrsta raziskovanj doktorja kemije Izaka Postovskega je dala možnost, da se dobi nekaj zdravil, ki jih zelo uporabljajo. Eden od teh preparatov preprečuje jetična obolenja po kirurški operaciji.

V znanstvenem svetu sta znani imeni dveh znanstvenikov, ki se bavita z vprašanjem posebnega načina kemične analize. Eden od teh je avstrijski učenjak Feigl, drugi pa profesor Uralskega instituta Nikolaj Tamajev. Profesor Tamajev je s svojimi sodelavci napravil celo vrsto poizkusov in raziskovanj iz te analize.

Z naštevanjem problemov, ki jih je rešil Uralski institut bi lahko še dolgo nadaljevali. Toda tudi navedena dela dajo približno sliko o tem, da razen svoje poglavitne naloge, ki je pripravljanje kadrov, Uralski institut—neposredno povezan z življenjem—neprenehoma dela za povečanje vojno gospodarske moči države.

Uralski institut je velikanski

znanstveni kombinat, ki je dejansko središče za pripravo tehničnih kadrov za najvažnejše panoge močne uralske industrije. Sedem fakultet instituta—za težko industrijo, za metalurgijo lahkih kovin, za kemijo, za tehnologijo, za električne pogonske naprave, za gradbeno stroko in za gospodarstvo—je dalo med vojno 2000 inženirjev. Že to dejstvo prica o tem, da v težkih letih domovinske vojne ni prenehal izpolnjevati svoje odgovorne naloge—priprave inženirskih kadrov za sovjetsko industrijo.

V vsem času svojega obstoja od leta 1920, je Institut dal 10.000 inženirjev različnih strok. Na 57 stolicah fakultet pripravljajo študente za bodoči inženirski poklic 30 profesorjev, 150 docentov in 200 asistentov. V zadnjih letih sprejema Institut v zvezi s povečano vlogo Uralske gospodarstva ZSSR—vsako leto v prvi letnik več kot 1000 dijakov. Za prakso študentov pa so tovarne na Uralu urejene na najsodobnejši način.

Za praktično in teoretično preučevanje posameznih predmetov, za doseg izkušenj, ki so neobhodno potrebne inženirju, razpolagajo posamezne stolice z izredno lepo urejenimi laboratoriji in kabinetji, kjer ne delajo samo šolskih del, temveč se bavijo tudi z velikimi znanstvenimi raziskovanji.

Institut ima veliko knjižnico z milijon zvezki, učbeniki, tuje in umetniške literature. Lepo so urejene čitalnice. Knjižnica Instituta je ena največjih v Sovjetski zvezi. Izpolnjuje se siste-

GIVE Community NOW Fund

matično in dobi po dva izvoda vsake knjige, ki izide v državi. Do 10.000 zlatih rubljev gre vsako leto za nakup novih knjig iz Anglije, Amerike, Kanade in drugih držav.

Znanstveniki instituta z velikim zanimanjem sprejemajo vse novosti, ki se pojavijo v inozemstvu.

Med tistimi, ki so dokončali institut, je mnogo profesorjev—Stalinovih nagajencev, mnogo glavnih inženirjev tovarn, starejših znanstvenih sodelavcev institutov za znanstveno razis-

kovanje. Glavni inženir, glavni tehnolog in šef največje tovarne za težko industrijo v državi so dovršili študij na Uralskem institutu.

Profesorji in študentje instituta so stopili zdaj v dobo mirne izgraditve dežele, prepričani v svoje sile, iz izredno energijo in poletom. Besede velikega humanista našega stoletja, Maksima Gorkega, "Vse se doseže z znanjem, pa tudi zmaga," jim služijo za geslo.

Arkadij Kačko,
direktor Uralskega industrijskega instituta.

"Petrolejska demokracija" v Iranu

V zadnjem času je Iran ponovno pritegnil nase pozornost svetovne javnosti. Že spomladi je bil Iran središče zanimanja zaradi spora, ki so ga reševali pred Varnostnim svetom Združenih narodov. Takrat so reakcionarne sile sveta skušale napihati spor, ki je nastal zaradi Azerbejdžana med Sovjetsko zvezo in takratno reakcionarno vlado v Teheranu.

Že ko je bil spor dejansko rešen, niso hoteli odstraniti "iranskega vprašanja" z dnevnega reda Varnostnega sveta; obotavljali so se še celo takrat, ko je to zahtevala iranska vlada. Jasno je bilo že tedaj, da ta vztrajnost ni bila v zvezi s kakimi načelnimi političnimi stališči temveč izključno v zvezi z angloameriški petrolejskimi interesi v Iranu.

Od tedaj so nastopile v Iranu bistvene notranje politične spremembe. Progresivna stranka Tudeh je vstopila s tremi predstavniki v vlado. V trenutku, ko so vstopili v vlado ti predstavniki, so Britanci poslali v Perzijski zaliv enote svoje mornarice in močne vojaške sile v Basro, ki leži ob iraško-iranski meji.

Britanci trdijo, da so pošiljali svoje čete v Basro zato, da bi bili pripravljeni za primer, če bi bila življenja in imetja Britancev ogrožena, zaradi splošne stavke delavcev anglo-iranske petrolejske družbe v Hudistanu. Izjavili so celo, da morajo zaščititi indijske delavce v Iranu. Sindikalna organizacija, ki šteje nad 350 tisoč članov, je proglasila stavko v obrambo delavskih pravic in proti neupravičenemu izkoriščanju delavstva od strani navedene družbe.

Nova iranska vlada stoji na stališču, da ne more dovoliti vmešavanja tujih držav v notranjo politična vprašanja države. Namerava izvesti široke demokratske reforme in ojačiti iranski gospodarski položaj in edinstvo države zato, da zajamči neodvisnost in da dviga ugled države. S to politiko namerava iranska vlada končati dobo protijudskih režimov in dobo, v kateri je bila država igračka v rokah določenih zapadnoevropskih političnih sil, ki so hotele izigrati Iran proti Sovjetski zvezi.

Glavna smernica zunanje politike nove vlade je, vzdrževati odkritosrčno in prijateljske odnose z vsemi državami in posebno še s Sovjetsko zvezo, Britanijo in Združenimi državami.

ob istočasnem zavarovanju državne nedotakljivosti in neodvisnosti.

Ta politika nove iranske vlade ni našla razumevanja v določenih angleških krogih. Zbiranje čet v Basri je grožnja vdora v Iran in nikakor ne zgolj namen zaščiti življenja in imetja britanskih državljanov.

Ako temeljito premočimo vprašanje Irana, doženemo, kakšni so pravi nameni britanskih ukrepov. Nova iranska vlada hoče izvesti v najkrajšem času volitve. Novi parlament bi moral ratificirati sporazum glede petrolejskih koncesij, ki ga je Sovjetska zveza zaključila z Iranom. Obstoječi zakoni ne dopuščajo volitev, če se na ozemlju Irana nahajajo tuje čete. Razumljivo je, da si določeni britanski krogi ne želijo normalizacije razmer v tej državi in bi radi našli razlog za vdor v državo pod preteklo, da zaščitijo življenje in imetje britanskih podanikov. S tem bi zadali hud udarec demokraciji razvoju države.

Za to zbiranje čet pa je še drugi razlog. Petrolejska družba v južnem Iranu izkorišča tam zaposleno delavstvo in razen tega se vodstvo te družbe s svojimi emisarji in s pomočjo številne lastne policije vmešava v notranjepolitične razmere Irana. Vsi ti ukrepi gredo za tem, da bi zastrašili iransko vlado, preprečili udržitve naprednih demokratskih sil, ki so danes v stalnem naraščanju, in s tem dosegli, da bi prišla na oblast ponov-

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice in člani, ki jih društvo izvoljuje in se svrha.

Naši nastavljeni lokalni in petrolejski zastopniki so določeni okoli:

Louis Barbarich, se Milwaukee Wis. in okolice.
Anton Jankovich, se Cleveland Ohio in okolice.
Frank Klun in Chisholma, Minn. se Chisholm in okolice.
Frank Cvetan in Tiro Hill, Pa. se vso srednje-vahodno Penna.
Anton Zornik in Herminia, Pa. se vso zapadno Pennsylvanijo.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svoje naročnine direktno listu.

PROSVETA

2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabija za veselice in shode, vizitnice, častnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 S. Lawndale Avenue . . . Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

no reakcionarna vlada, ki naj bi razpustila sindikalne organizacije delavcev, zato, da bi brez uspešnega odpora čim lažje izkoristili iransko delovno ljudstvo.

V političnih krogih Teherana vlada resno vznemirjenje zaradi možnosti oboroženega posega po britanskih četah. To vznemirjenje ni zmanjšala izjava britanskega zunanjega ministra, da britanske čete ne bodo stopile na iranska tla, če se ne bodo dogodili kakšni težji incidenti. Kako stoji zadeva z incidenti, je splošno znana stvar. List "Rahbar" opozarja na tako možnost in s tem v zvezi imenuje dva britanska višja oficirja.

Svetovno vojno so vodili narodi tudi zato, da bi tudi mali narodi dobili svojo popolno neodvisnost in samostojnost ter imeli pravico svobodno odločati o lastni usodi in o načinu notranje ureditve države. Taki ukrepi pa upravičeno povzročajo sum v iskrenost izjav vodilnih državnikov zapadnih velesil. Zdi se, kakor da bi ta načela ne imela veljave v primerih, kadar bi uresničenje teh načel ogrozilo njihove interese. V Britaniji in Ameriki so na delu sile, ki hočejo s pomočjo trustov, koncernov in bank ustvariti svetovno diktaturo velinefanc. Pri tem si nadavajo demokratsko krinko in skušajo izkoristiti določene osebe kot najeta troleje demokratskih fraz.

Demokracija je dejansko samo ena in to je tista, ki štiti in zagovarja interese najširših ljudskih plasti, ne pa ozkih klik finančne aristokracije. To pot je sedaj nastopil Iran.

Dr. K. C.

Razni mali oglasi

GIRL OR WOMAN

for General Housework
4 Adults - High Wages - Stay
Phone
AMBASSADOR 1377

Mladi par

za oskrbovanje hiše za 2 odrasla; novo 4 sobno stanovanje ob jezeru, dobra plača. Prijazna okolica

Kličite:
SUPERIOR 6475
ali
ROGERS PARK 3280

"PROLETAREC"

—Socialistično-delavski tednik—
Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku. Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol. \$1 za četrt leta.
NAROČITE SI GA!
Naslov:
PROLETAREC
CHICAGO 23, ILL.
2301 South Lawndale Avenue

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$4.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vsa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri član prenema biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.00
2 tednika in 8.00	2 tednika in 11.00
3 tednike in 12.00	3 tednike in 17.00
4 tednike in 16.00	4 tednike in 23.00
5 tednikov in 20.00	5 tednikov in 29.00

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto, list, ki je vsa lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. družine št.

Naslov

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od naslednjega članov moje družine:

2. Čl. družine št.

3. Čl. družine št.

4. Čl. družine št.

5. Čl. družine št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

Razni mali oglasi

POWER MACHINE OPERATORS

To learn Slip Cover and Drapery work.
OAKLAND 4081

WORK 37½ HOURS
GET PAID FOR 40 HOURS
Veterans only - Warehousemen \$1.00 per hour to start. 40 hour minimum 4 PM to midnight. Excellent working conditions. HOME-OLA CORP. 2542 N. Elston Ave.

!! GIRLS !!

STEADY JOBS FOR DEPENDABLE WORKERS

Typists-General

BILLING AND SINGLE LEDGER—ACCOUNTS RECEIVABLE
Experience preferred. Permanent position - Excellent opportunity 5½ days - 1½ over 40 hours.

DIE CASTING CO.

1501 N. Halsted St.

LAUNDRY SHIRT PRESS

OPERATORS
Markers - Listers - Sorters
Good wages
5½ day - 44 hours week
Y. M. C. A. LAUNDRY
12 E. 9th St.

WANTED

TRUCK BODY

ASSEMBLERS

BLACKSMITH

FINISHERS

WOODWORKER

HELPERS

See: Martin Senica

ERIE VEHICLE CO.

60 E. 51st Street

ALI GLEDATE ZA DOBR

PLAČO IN STABILNOST!

Telefon kompanija ima nekake takih prilik

na

HIŠNICE

(JANITRESSES)

Takoj od začetka plača 72½ uro, po treh mesecih 77½ uro in po šestih mesecih po 82½ uro

ŽENSKE ZA ČIŠČENJE V VSE

DELIH MESTA

Delovne ure od 5:30 pop. do 12 ure ponoči.

Oglasite se pri

ILLINOIS BELL

TELEPHONE

COMPANY